

Samfundet S:t Erik
Stockholm

Stockholms stadsbyggnadskontor
Registraturen
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se

YTTRANDE
2020-10-30

Tora 1 m. fl., Bromsten, Spånga-Tensta, S-Dp 2017-06896, förslag till detaljplan

Samfundet S:t Eriks synpunkter i sammanfattning

Samfundet bedömer att:

- En rivning av landets enda q-märkta graffitikonstverk innebär en oersättlig förlust av kulturhistoriska och konstnärliga värden.
- En rivning av konstverket bryter mot den gällande detaljplanens skyddsbestämmelser långsiktiga intentioner.
- En ny utredning bör göras med inriktning mot att hitta lösningar för att bevara konstverket.
- Konstverket ska bevaras på befintlig plats då kontexten är en viktig del av värdet.
- Konstverket ska betraktas som en resurs i en framtida utveckling av platsen.

Bakgrund

Fascinate är ett graffitikonstverk målat på en 13 meter bred och åtta meter hög betongmur i Bromstens industriområde. Muren är ett kvarvarande gavelparti från en numera riven verkstadsbyggnad. Verket skapades sommaren 1989 av de då 17-åriga konstnärerna Circle och Weird med fastighetsägarens tillstånd. Den ene av konstnärerna Weird, är även känd under sitt födelsenamn Tarik Saleh, tatuering och filmskapare.

Fascinate räknas till ett av Stockholms mest kända graffitikonstverk och har rönt stor uppmärksamhet i media, litteratur och som besöksmål i stadsvandringar till platsen. Det är i dagsläget Sveriges enda graffitikonstverk som omfattas av kulturhistoriskt skydd. Tidigare under 2000-talet var konstverket hotat av rivning med hänvisning till Stockholms stads klotterpolicy. Flera remissinstanser, däribland Stadsmuseet och Länsstyrelsen i Stockholm bedömde att konstverket hade kulturhistoriska värden och borde bevaras, vilket också skedde då muralmålningen fick skydd i plan med bestämmelser som innebär att mur och konstverk skulle bevaras för framtiden: q1 ”befintlig vägg får ej rivas och graffitimålning ska bevaras” samt q2 ”vård och underhåll ska utföras med material och metoder anpassade till konstverkets kulturhistoriska värde”.

Kulturvärden

Fascinate ingår i en sammanhängande miljö i Bromstens industriområde med flera gatukonstverk från olika tider och i ett större sammanhang ingår industriområdet som nod i ett stråk av graffitikonstverk utmed pendeltågslinjen mellan Kungsängen och Nynäshamn (se konstvetaren Jacob

Kimwalls artikel 'Målning, bild och kulturarv: graffitimålningen Fascinate som visuell ekologi', i *Kontextualisering: Teoretiska tillämpningar i konstvetenskap*, 2019:2). I det sammanhanget är Fascinate viktig som ett av de mer centrala konstverken i denna infrastrukturbundna kontext.

Samfundet S:t Erik delar flera andra kulturinstitutioners bedömning att Fascinate har stora kulturhistoriska värden. Målningens historiska bakgrund och värden är föredömligt presenterade i den antikvariska förundersökningen av Tomas Örn, som bland annat slår fast att "Fascinate har varit en mycket betydelsefull del i graffitikulturens etablering och tidiga utveckling". Det är en sällsynt och tidig representant för en viktig del av den postmoderna tidens subkulturella uttryck från 1980- till 00-talet. Värdet förstärks av att ungdomskulturen i mycket begränsad omfattning är representerad i det officiellt utpekade kulturarvet. Vid sidan av det kulturhistoriska värdet har målningen rent konstnärliga värden som ett högkvalitativt verk i sin genre. Målningen har bibehållit sin förmåga att väcka känslor, inspirera, uppröra och imponera under mer än 30 år. En annan viktig del av värdet är konstverkets roll som katalysator i debatten om Stockholms nolltoleranspolicy, som stadfäst Fascinate som en viktig symbol för graffitins legitimitet som konstform.

Samfundet S:t Eriks bedömning

Samfundet S:t Erik anser att en rivning av en av de mest välkända och kraftfulla symbolerna för graffitikonsten i Stockholm och Sverige vore ett stort misstag.

I slutet av 2015 godkände Stadsbyggnadsnämnden nuvarande detaljplan med skyddsbestämmelser för Fascinate. Beslutet blev kulmen på en lång debatt om målningens existens. Att upphäva en politiskt beslutad detaljplan när det blir skarpt läge och när skyddsbestämmelserna ska aktiveras, bryter mot den grundläggande idén med verktyget, som är att långsiktigt skydda ett väsentligt allmänintresse. Samfundet anser att en rivning av väggen äventyrar det förtroende som allmänheten ska ha inför planprocessen.

I sammanhanget vill Samfundet S:t Erik uppmärksamma Statens konstråds regeringsuppdrag om *Offentlig konst som kulturarv* som genomförs i samarbete med Riksantikvarieämbetet. En slutsats är att många konstverk har skadats på grund av att förvaltningsfrågorna för offentlig konst har varit ett nedprioriterat område och att tillsyn av konstverken, ur ett antikvariskt perspektiv, har saknats. Utredningen slår fast att det är viktigt att stärka förutsättningarna för att bevara den offentliga byggnadsanknutna konsten som en del av det moderna kulturarvet.

Slutligen ställer sig Samfundet S:t Erik tveksamt till den utredning som hävdar att det är tekniskt omöjligt att stabilisera väggen och att allmänhetens säkerhet inte kan garanteras, och hemställer därför om att en ny utredning görs. Staden har stått inför, och hittat lösningar på betydligt svårare utmaningar än att fixera en 8x13 meter stor betongvägg.

Samfundet S:t Erik anser att väggen och målningen ska bevaras på befintlig plats och underhållas i enlighet med gällande skyddsbestämmelser. Förslaget till detaljplan avstyrks.

För Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Sebastian Ulvsgård
Styrelseledamot